

Eduskunta
Työ- ja elinkeinojaosto

Työ- ja elinkeinojaoston lausuntopyyntö 28.9.2022 (HE 154/2022 v. 2023 talousarviosta)

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ja TE-toimiston lausunto valtion vuoden 2023 talousarviosta työllisyyden edistämisen teemalla

Varsinais-Suomen ELY-keskus ja TE-toimisto ovat koonneet tähän lausuntoon keskeiset näkemyksensä HE 154/2022 vaikutuksista. Lausunto on jäsennetty alaotsikoihin lausuntopyynnössä esiin nostettujen kohtien mukaan.

Työllisyyden edistäminen vuoden 2023 TAE:ssa (PL 32). Määrärahamuutokset ja uudet toimet

Valtion työllisyyden hoitoon osoittama määräraha supistuu v. 2023 merkittävästi, kun verrataan vuosien 2023 ja 2022 talousarvioiden lukuja keskenään (talousarvioesityksen s. 668 määrärahan arvioitu käyttö -taulukko). Talousarvioon sisältyvän määrärahan supistus näkyy myös eri työvoimapalveluihin osallistuvien henkilömäärien arvioidussa kehityksessä – ennakoitujen henkilömäärien esim. palkkatuetussa työssä, starttirahayrittäjyydessä ja ammatillisessa työvoimakoulutuksessa laskevat selvästi edelliseen vuoteen verrattuna. Työvoimapalvelujen tarjonnan supistaminen on mielestämme ristiriidassa talousarvioesityksessäkin toistettujen työllisyystavoitteiden kanssa. Muutosta tosin osittain kompensoivat vuodelta 2022 vuoteen 2023 siirtyvät työllisyydenhoidon määrärahat. Tässä vaiheessa on vaikea arvioida miltä osin siirtyvät määrärahat kompensoivat v. 2023 talousarvion supistuneita määrärahoja.

Vuoden 2023 aikana uusina palveluina tulee tarjolle + 55-vuotiaille suunnattuja toimia, muutosturvakoulutus ja työllistämistuki. Kun näiden palveluiden tai tuen ehdot täyttyvät, on hakijalla oikeus saada tuki/palvelu. Uusien toimien osalta asiakastarve ratkaisee niiden volyymin.

Eri työllisyystoimien työllisyysvaikutukset ja valtiontaloudelliset vaikutukset

Tarjottavan työvoimakoulutuksen määrän pudottamista pidämme huonona kehityssuuntana. Osaavien työntekijöiden puutteesta kärsivien työnantajien avuksi TE-palveluilla on tarjottavissa yhteishankintana toteutettavia rekrytointi- ja täsmäkoulutuksia, joiden kysyntä on ollut kuluvana vuonna

13.10.2022

varovaisessa nousussa. Yhteishankintakoulutukset ovat myös osoittautuneet vaikuttaviksi. TE-toimistot yhteistyössä koulutuksia hankkivien ELY-keskusten kanssa ovat pystyneet reagoimaan nopeasti työmarkkinoiden osaamistarpeisiin, ja tämä on ollut hyvä resepti vaikuttavan työvoimakoulutuksen järjestämiseen.

Kotoutumiskoulutuksen rahoituksen määrä talousarvioesityksessä on noussut verrattuna v. 2022 tilanteeseen, vaikka v. 2023 esityksessä ei ole huomioitu Ukrainan tilanteen vaikutusta. Rahoituksen kasvu on positiivinen asia, koska vuonna 2023 tarve maahanmuuttajien palveluihin, ja erityisesti ukrainalaisten palveluihin, tulee kasvamaan.

Palkkatukeen varatun määrärahan supistuminen selittyy osittain 1.1.2023 voimaan tulevaksi suunnitellun palkkatukiuudistuksen muutoksilla. Uudistuksen tavoitteena on saada palkkatukityöllistämisen painopiste yrityksiin työllistämiseen. Uudistus on perusteltu, koska yritysten tarjoamat palkkatuetut työsuhteet johtavat usein tukijaksoa pitempiaikaisiin työsuhteisiin. Palkkatuen vaikuttavuus tulee siis nousemaan, mutta palkkatuettujen työsuhteiden määrät tulevat v. 2023 laskemaan selvästi, kun uudistus rajoittaa kolmannen sektorin mahdollisuuksia tarjota palkkatuettua työtä. Palkkatuetut työsuhteet jäänevät jatkossa harvempien työttömien työnhakijoiden palveluksi.

Näkemyksemme mukaan kolmannen sektorin roolin pienentäminen vaikuttaa siten, että palkkatuella tuetut työsuhteet tulevat kohdentumaan paremmassa työmarkkina asemassa oleviin työnhakijoihin. Palkkatukiuudistus heikentää siis suoraan paitsi kolmannen sektorin toimintaedellytyksiä myös ao. sektorin tyypillisen asiakaskunnan mahdollisuuksia työllistyä palkkatuettuuihin työsuhteisiin. Vaikka palkkatuen vaikuttavuuden lisääminen puoltaa palkkatukiuudistusta, tulisi samassa yhteydessä kiinnittää huomiota yllä mainittuihin haittavaikutuksiin: kolmannen sektorin toimintaedellytyksiin ja vaikeasti työllistyvien palveluiden kehittämiseen.

Määrärahat ja toimet työvoiman kohtaanto-ongelman lieventämiseksi; arvio näiden vaikutuksista.

Talousarvioesityksellä ei nähdäksemme tehdä erityisiä uusia resurssipäätöksiä työvoimapalveluiden tarjontaan. Lähtökohtana lieneekin työmarkkinoiden ja talouden toiminta työllisyysasteen veturina, ei niinkään aktiivinen työllisyyspolitiikka.

Vuoden 2023 talousarvioesitykseen sisältyy uusiakin toimia kohtaanto-ongelmien lieventämiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi:

- Työllisyysenhoidon määrärahoista on tehty siirto hoitajamitoituksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen, joka tarkoittanee mm. hoivaavustajakoulutuksen tarjonnan lisäämistä. Vaikuttavuuden aikaansaamiseksi tulisi ratkaista myös alan vetovoimavajaus, sillä ao. koulutukset ovat kärsineet opiskelijapulasta.
- Vuoden 2023 aikana käynnistyy valtion yhtiö Työkanava Oy:n toiminta, joka on tärkeä avaus osatyökykyisten työmarkkina-aseman

13.10.2022

kohentamiseksi. Toiminnan käyntiin saaminen ottaa kuitenkin aikaa, joten osatyökykyisten tilanteeseen uudella yhtiöllä tuskin on merkittävää vaikutusta vielä v. 2023 aikana.

- Ikääntyneiden työnhakijoiden työllistymisen tueksi on tulossa + 55-vuotiaiden muutosturvakoulutus ja työllistämistuki.

Arvioimme kuitenkin, että asiakasvolyymltaan ja vaikuttavuudeltaan nämä edellä luetellut sinällään positiiviset toimet jäävät vaatimattomiksi.

Kohtaanto-ongelman merkitys talouskasvun esteenä

Osaavan työvoiman heikko saatavuus on jo lähes alasta riippumatta muodostunut kasvua rajoittavaksi tekijäksi. Toisaalta taloutta uhkaa nyt maailmantilanteesta johtuva taantuma, joten kohtaanto-ongelma voi tulevan vuoden aikana lähteä ratkeamaan myös tätä kautta.

Työvoiman tarjonnan ja työnantajien rekrytointitarpeiden kohtaamisen edistämiseksi tarvitaan monipuolista keinovalikoimaa. Työvoimapalvelujen tarjonnan turvaaminen ja palvelujen sisällön kehittäminen on yksi keinoista, mutta vieläkin tärkeämpää olisi tarkastella erilaisia kannustinloukkoja, joita suomalaiseen sosiaaliturvaan sisältyy. Työn vastaanottamisen tekeminen kannattavaksi kaikissa tilanteissa on erittäin tärkeä tekijä kohtaanto-ongelman ratkomisessa.

Työllisyyden edistämisen kipupisteet ja kehittämishaasteet

Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen kysymys työllisyyden edistämiseksi. Muutamana viime vuonna ongelmaksi on alkanut muodostua hankaluus saada riittävästi motivoituneita opiskelijoita erilaisiin työvoimakoulutuksiin. Motivaation puute osaamisen kehittämiseen onkin kasvamassa tulevaisuuden kehittämishaasteeksi. Nähtäväksi jää, onko toukuussa 2022 käyttöön otettu uusi asiakaspalvelumalli keino, jolla tähän haasteeseen päästään pureutumaan. Asiakaspalvelumalliuudistushan liittää TE-asiantuntijoiden ja työnhakijoiden välisen vuorovaikutuksen määrää.

Työmarkkinoilla on suuri joukko mm. pitkäaikaistyöttömiä, osatyökykyisiä, maahanmuuttajia tms., joiden työpanosta ei hyödynnetä. Nämä työnhakijaryhmät, jotka usein täyttävät työmarkkinoiden vaatimukset vain osittain, pääsevät tänä päivänä liian harvoin antamaan työpanoksensa työmarkkinoille. Työkanava Oy on yksi osatyökykyisille tarjolle tuleva ratkaisumalli, mutta osittaisen työpanoksen tarjoavien työttömien ryhmään pitäisi perheä työtä ratkaisumallia laajemmin.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt Johtava asiantuntija Sari Säippä ja ratkaissut Yksikönpäällikkö Hannu Lehti.